

Prírodná rezervácia Dunajské ostrovy

Riečne ostrovy bývali v minulosti pravidelnou štruktúrou neregulovaných nížinných riek. Boli viditeľným prejavom životaschopnosti rieky, ktorá počas desaťročí a stáročí prerozdeľovala svoj prietok medzi viacero ramien, nanášala materiál na rôznych miestach, vytvárala ostrovy medzi prepletajúcimi sa ramenami, v priebehu času menila ich obrysy, alebo ich aj celkom presúvala. Tento poetický opis možno hydrologicky zhrnúť do pojmov *vertikálna a laterálna erózia*.

Reguláciou riek, zužovaním ich životného priestoru, sa táto dynamická strácala, v krajnom prípade rieka akoby stuhla v pancieri kanalizovaného opevneného koryta.

Pred tristo rokmi, na začiatku 18. storočia, dosiahla európska kartografia taký stupeň presnosti, že vtedajšie mapy možno synopticky porovnávať s dnešnými. Porovnanie Mikovíniho či Marinoniho máp Dunaja so súčasnými kartografickými dielami je fascinujúcim zážitkom, ale aj akýmsi *corpus delicti*. Človek pretvárajúci krajinu totiž nenašiel dôvod na existenciu ostrovov a dynamiku rieky, ktorá ich tvorí. Nechával ich iba ak mu priamo nenarúšali

jeho budovateľské zámery.

Preto je takmer zázrak, že na území hlavného mesta Slovenska sa do konca dvadsiateho storočia niekoľko ostrovov v príbrežnej časti Dunaja zachovalo. Majú, na rozdiel od umelých ostrovov, napríklad tzv. Vtáčieho v Čunovskej zdrži (s fušerským zalesnením borovicami a agátmi), charakter pôvodných mäkkých lužných lesov a predstavujú kontinuum, zhmotnené spomienky rieky na jej lepšie časy. V pravobrežnej časti Bratislavy ostrovy strácali svoj charakter neskôr ako v ľavobrežnej, kde padli za obeť rastu mesta už v devätnástom storočí. Na jarovský a oba rusovské ostrovy došlo až v osemdesiatych rokoch minulého storočia. Po poklese hladiny Dunaja spôsobenej bagrovaním, a tým vyvolanom vysychaní obtokových príbrežných ramien, bol zasypaný nátok do jarovského ramena a rusovské ostrovy (Horná a Dolná sihof) mali byť čoskoro zatopené vzdutou hladinou Hrušovskej zdrže. Túto plánovanú likvidáciu vyvolalo plánované každodenné kolísanie vodnej hladiny v zdrži pri špičkovom režime vodnej elektrárne v Gabčíkove. Predpokladané časté obnažovanie dna v tejto

časti chcel projektant riešiť takou úpravou terénu, že by bola jarovská oblasť trvalo nad hladinou a rusovská trvalo zatopená.

Spoločnými protestmi ochrancov prírody, najmä základnej organizácie č. 6 Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny a vedcov z vtedajšieho Ústavu experimentálnej biológie a ekológie SAV sa podarilo účinne podporiť variantné riešenie, ktoré znamenalo také zvýšenie brehovej línie Dunaja a dobudovanie protipovodňových hrádzí, že plocha predpokladanej zátopy v oblasti rusovských ostrovov bola z priestoru zdrže vyňatá formou poldra. Územie bolo vtedy už dočasne vyňaté z lesného pôdneho fondu a bolo otázkou, či sa v takomto vlastníckom provizóriu podarí zabrániť výrubu cenného porastu.

Podarilo sa po viac ako desaťročí, vďaka záujmu Štátnej ochrany prírody a neúnavnej aktivite Bratislavského regionálneho združenia ochrancov prírody. Napriek tomu, že platný lesný hospodársky plán umožňoval výrub a v dramatickom období v auguste 2002 ho zastavila len rozvodnená rieka, podarilo sa s platnosťou od 1. decembra 2002 územie s rozlohou 220 ha skutočne vyhlásiť za *Prírodnú rezerváciu Dunajské ostrovy*. O deň neskôr na odbornej exkurzii pracovníci Štátnej ochrany prírody za prítomnosti aktivistov i pamätníkov dvadsaťročnej histórie osadili prvý hraničný stĺpik s tabuľkou. To, čo tu však ochrancov prírody čaká v budúcnosti, bude aktívna práca s verejnou mienkou (územie je pod vplyvom rekreačných tlakov) a presadenie zmeny v lesnom hospodárskom pláne. Vzhľadom na čiastočne zmenený a technicky garantovaný vodný režim v poldri bude treba aj monitorovať prirodzenú sukcesiu a navrhnúť manažment, ktorý pravdepodobne podporí prechod vrbovej topoliny na brestovú jaseň.

Mikuláš J. Lisický

